

Research paper

Strategies on Developing Financial Resources for Student Sports

S. Pakdelan¹, A. Khatibi², A. Mehdipour³

1. PhD Student of sport management, Shahid Chamran University of Ahvaz, Iran
2. Assistant Professor of sport management, Shahid Chamran University of Ahvaz, Iran (Corresponding Author)
3. Associate Professor of sport management, Shahid Chamran University of Ahvaz, Iran

Received: 2019/06/06

Accepted: 2019/10/15

Abstract

Today, funding for education and student sports is facing serious challenges. The purpose of this qualitative study was to provide strategies on developing financial resources for student sports. Therefore, after reviewing the literature, semi-structured and deep qualitative interviews with experts were done. Interviews were continued until data saturation and identification of all solutions (N=17). Totally, 27 strategies were identified in the form of six main factors of the category. Four identified factors (official budget capacity, legal capacities, budget management and human resources) were based on the use of opportunities inside education and two other factors (using benefactors and Islamic taxes, sponsor attraction and private sector participation) were based on the use of opportunities outside of education. In order to take advantage of capacities in the Ministry of Education, awareness of solutions for developing finances, operational managers' attempts and executive managers' support are needed, and for utilizing opportunities out of the Ministry of Education, it is necessary to foster a culture in this regard and improve legal conditions for the entry of the private sector.

Keywords: Development, Financial Resources, Sport, Schools.

1. Email: pakdelans@gmail.com

2. Email: A-khatibi@scu.ac.ir

3. Email: a.mehdipour@scu.ac.ir

Extended Abstract

Background and purpose

A considerable section of in-school educational programs and children, youth and teenagers' training process is devoted to physical education in schools. As a part of education, the physical education attempts to help the harmonious and balanced growth and training of different aspects of being as well as the enjoyment of health (1). Funds and educational facilities are one of the factors affecting the quality of physical education in schools (2). Although in 2016, an independent quantity from the whole national budget was allocated for student physical exercise (3), in recent years, on the one hand, the small financial share of this dimension of exercise in budget bills and on the other hand, significant increases in the prices of sporting services and goods have posed serious challenges to schools in this regard. Therefore, the aim of this study was to present strategies on developing financial resources for student sports.

Materials and Methods

This qualitative study was conducted when the phenomena were looked at from various aspects. As in such cases, variables could not be easily determined, the countless aspects of the phenomena needed to be studied (4). After the review of literature, in-depth qualitative and semi-structured interviews with experts were performed to collect data. The statistical population of this study included experts cognizant of physical education and sports of the Ministry of Education, jurists familiar with issues of the Ministry of Education as well as an elite knowledgeable about economics and marketing. Sampling was theoretically done, and interviews continued until theoretical saturation. Out of a total of 18 interviews, 17 individuals were interviewed (one of whom was interviewed twice). The interviews consisted of 5 current and former managers of the department of physical education and health of the Ministry of Education, 3 academic experts cognizant of physical education of the Ministry of Education, 5 executive experts of physical education of the Ministry of Education, 2 specialists in economics and marketing and 2 jurists. The experts were asked one general question: What solutions are there for developing financial resources of student sports? Based on the theoretical foundations of qualitative researches, interviews were analyzed and coded at the same time of interviewing via analyzing each interview and previous findings acting as an interview guide and a criterion for selecting the next people. In order to analyze data, the inductive reasoning method was applied to conceptualize and theorize. After the interviews were conducted, edited and coded, the opinions were divided into identical conceptual groups. Then, the obtained results were analyzed according to the previous findings.

Findings

Given the library studies and interviews carried out by experts, totally, 27 strategies were extracted and classified into 6 main factors.

Table 1- Strategies on developing financial resources for student sports

Factors	Main strategies
Maximum use of official budget capacities	<ol style="list-style-type: none"> 1. Resources obtained from 0.27% value-added tax 2. Resources allocated to different kinds of cigarettes and tobacco products in the Sixth Development Plan 3. Resources obtained from development credits to energy carriers for the reinforcement of schools
Maximum use of legal capacities	<ol style="list-style-type: none"> 1. Using the capacity of councils and allocating a portion of municipal charges to develop student sports 2. Using the capacity of the Provincial Planning and Development Council for developing student sports 3. Using the capacity of the City Planning and Development Council for developing student sports 4. Using the capacity of the Ministry of Education Council for developing student sports
Existing budget management	<ol style="list-style-type: none"> 1. Separating sports per capita from other schools per capita 2. Designing a financial performance management system in the field of students' sports
Using benefactors and Islamic taxes	<ol style="list-style-type: none"> 1. Using the capacity of Zakat and attracting it in student sports 2. Fostering a culture of using Waqf in student sports 3. Encouraging parents and benefactors to enter the field of student sports and improve situations and
Sponsor attraction and private sector participation	<ol style="list-style-type: none"> 1. Solving legal issues for the presence of sponsors in student sports 2. Using the existence of the International School Sport Federation for the liberalization of
Human resource development	<ol style="list-style-type: none"> 1. Determining evaluation indices based on the attraction of finances for enhancing managers' motivation 2. Holding training courses on the subject of economy and law for managers

Conclusion

Although according to the third principle of the Constitution of Islamic Republic of Iran, the government is obliged to offer free education to everyone, the experience of past years show that it is not enough to only depend on the governmental budget to reach an all-inclusive growth. In the present study, a total of 27 strategies with 6 main factors were identified to develop the finances of student sports. Four factors (official budget capacity, legal capacities, budget management and human resources) were based on using opportunities existing in the Ministry of Education and two (using benefactors and Islamic taxes, sponsor attraction and private sector participation) were based on using opportunities existing out of the Ministry of Education. In order to take advantage of capacities in the Ministry of Education, awareness of solutions for developing finances, operational managers' attempts and executive managers' support are needed, and for utilizing opportunities out of the Ministry of Education, it is necessary to foster a culture in this regard and improve legal conditions for the entry of the private sector.

Keywords: Development, Financial resources, Sport, Schools

References

1. Ramazani nezhad, R. Physical education in schools, Tehran, Samt, Seventhth edition, 2012, 1-9 (Persian)
2. Razavi, S.M., Shabanibahar, G.R, & Sajjadi, S.S. Analysis factors affecting the quality of physical education in middle schools from viewpoint of sport teachers. Journal of sport management and motor behavior, 2011, 7(14): 103-112. (Persian)
3. Sattarifard, S. Investigation the budget bill of 2016 for the whole country: The part of physical education and sport. Islamic parliament research center of the Islamic republic of Iran. 2016, No.14690. (Persian)
4. Bazargan, A. Introduction to qualitative and mix research method in in behavioral sciences. Tehran, Didar, 2016. (Persian)

راهکارهای توسعه منابع مالی ورزش دانش آموزی

سعید پاکدلان^۱، امین خطیبی^۲، عبدالرحمن مهدی پور^۳

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

۲. استادیار مدیریت ورزشی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران (نویسنده مسئول)

۳. دانشیار مدیریت ورزشی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۷/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۳/۱۶

چکیده

امروزه تأمین منابع مالی آموزش و پرورش و به تبع آن منابع مالی ورزش دانش آموزی، با چالش‌های جدی روبرو است. هدف از انجام این پژوهش ارائه راهکارهایی برای توسعه منابع مالی در ورزش دانش آموزی بود که به روش کیفی انجام شد. بدین منظور پس از مطالعه پیشینه پژوهش، مصاحبه‌های کیفی عمیق و نیمه- ساختاریافته با خبرگان انجام شد. مصاحبه‌ها تا رسیدن به مرحله اشباع نظری و شناسایی همه راهکارها ادامه یافت (N=۱۷). در مجموع ۲۷ راهکار شناسایی شد که در قالب شش عامل اصلی دسته‌بندی شدند. چهار عامل شناسایی شده (ظرفیت بودجه رسمی، ظرفیت‌های قانونی، مدیریت بودجه، توسعه منابع انسانی) مبتنی بر استفاده از فرصت‌های داخل آموزش و پرورش است و دو عامل دیگر (استفاده از خیرین و وجوهات شرعی، جذب اسپانسر و مشارکت بخش خصوصی) مبتنی بر استفاده از فرصت‌های موجود در خارج از آموزش و پرورش است. استفاده از ظرفیت‌های داخل آموزش و پرورش، نیازمند آگاهی از راهکارهای توسعه منابع مالی، تلاش مدیران عملیاتی و حمایت مدیران عالی است. استفاده از فرصت‌های خارج از آموزش و پرورش نیز نیازمند فرهنگ‌سازی و تسهیل شرایط قانونی برای ورود بخش خصوصی است.

واژگان کلیدی: توسعه، منابع مالی، ورزش، مدارس

1. Email: pakdelans@gmail.com

2. Email: A-khatibi@scu.ac.ir

3. Email: a.mehdipour@scu.ac.ir

مقدمه

آموزش از دیرباز به عنوان یکی از پایه‌های اصلی و عوامل تعیین کننده پیشرفت اقتصادی و اجتماعی شناخته شده است. کشورهایی که به سطح مطلوبی از توسعه اقتصادی و اجتماعی رسیده‌اند، بخش مهمی از منابع مادی و معنوی‌شان به آموزش کودکان اختصاص می‌یابد، اما برعکس در کشورهای در حال توسعه و فقیر، آمار و ارقام پژوهش‌های جمعیت‌شناسی، از اوضاع اسفبار و دردناک آموزش کودکان حکایت می‌کند. در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آمده است که مهم‌ترین و اساسی‌ترین وظیفه دولت و وزارت آموزش و پرورش، فراهم کردن امکانات آموزشی برای کودکان و نوجوانان، یعنی بزرگ‌ترین نیروهای انسانی آینده کشور است (آقازاده، ۲۰۰۴، ۵۷). بخش مهمی از برنامه آموزشی مدرسه و فرایند تربیت و پرورش کودکان، نوجوانان و جوانان را تربیت بدنی و ورزش مدارس شکل می‌دهد. تربیت‌بدنی به عنوان بخشی از تعلیم و تربیت، می‌کوشد با استفاده از فعالیت‌های جسمانی، حرکتی و ورزشی به جریان رشد و پرورش هماهنگ و متوازن کلیه جنبه‌های وجود و برخورداری از سلامتی کامل کمک نماید (رضوانی نژاد، ۲۰۱۲). همان‌طور که در نتایج پژوهش‌های پیشین نیز مشخص شده، از جمله عوامل تأثیرگذار بر کیفیت بخشی به درس تربیت‌بدنی در مدارس، بودجه و امکانات آموزشی هستند (رضوی، شعبانی بهار و سجادی، ۲۰۱۱) که در حال حاضر مدارس با چالش‌های زیادی در این زمینه مواجه هستند. سئوالی که وجود دارد این است که برای توسعه منابع مالی در حوزه ورزش دانش‌آموزی از چه منابعی می‌توان استفاده کرد؟

منظور از ورزش دانش‌آموزی، مجموعه فعالیت‌های ورزشی آموزش و پرورش است که زیر مجموعه معاونت تربیت بدنی و سلامت قرار می‌گیرد و فعالیت‌های آن شامل دفتر تربیت بدنی و فعالیت‌های ورزشی و فدراسیون ورزش دانش‌آموزی است. به طور مختصر می‌توان گفت، دفتر تربیت بدنی و فعالیت‌های ورزشی، متولی ساعت درس تربیت‌بدنی، کانون‌های ورزشی و فعالیت‌های مکمل تربیت‌بدنی است. فدراسیون ورزش دانش‌آموزی نیز از یک طرف زیر مجموعه معاونت تربیت‌بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش، و از طرف دیگر زیر مجموعه وزارت ورزش و جوانان است. این فدراسیون وظیفه برگزاری مسابقات ورزشی دانش‌آموزی در سطح شهرستان، استان، کشور و شرکت در مسابقات بین‌المللی را برعهده دارد. در حال حاضر منابع مالی این دو بخش از اعتبارات معاونت تربیت‌بدنی و سلامت تأمین می‌گردد و این معاونت از سال ۱۳۹۵ دارای ردیف اعتباری اختصاصی شده است.

تأمین منابع مالی آموزش و پرورش عمومی، به فرایندی اطلاق می‌شود که به وسیله آن درآمدهای مالیاتی و دیگر منابع به منظور تأسیس و اداره مدارس ابتدایی و متوسطه تحصیل می‌شود و نیز طی آن این منابع در ناحیه‌های مختلف جغرافیایی به مدارس و انواع آموزش در سطوح مختلف تحصیلی تخصیص می‌یابد. تقریباً در کلیه کشورها، آموزش و پرورش توسط هر دو بخش دولتی و خصوصی

ارائه می‌شود و منابع قابل ملاحظه‌ای را به مصرف می‌رساند. از مرسوم‌ترین شاخص‌های معیار کفایت تأمین منابع، درصدی از تولید ناخالص ملی است که برای آموزش و پرورش به مصرف می‌رسد و یا سهمی از بودجه دولت مرکزی که خرج آموزش و پرورش می‌شود (نفیسی، ۲۰۰۱، ۴۰۷) و معمولاً بین ۶ تا ۱۰ درصد تولید ناخالص ملی را شامل می‌شود و فرض عمومی بر این است که تدارک سطح حداقل معینی از آموزش و پرورش برای دست یافتن به نرخ قابل قبول رشد اقتصادی در هر کشوری ضرورت دارد. توزیع فرصت‌های آموزشی بین گروه‌های مختلف برای عدالت اجتماعی پیامدهایی دارد، در نتیجه حجم عظیم مجموعه فعالیت‌های آموزشی در یک کشور به علت تدارک چنین فعالیتی بر رشد اقتصادی و توزیع درآمد تأثیر دارد (رامه، ۲۰۱۰).

در نقشه جامع علمی کشور، به افزایش سهم هزینه‌های آموزش و پژوهش به میزان ۷ و ۴ درصد از تولید ناخالص ملی اشاره شده است (سند نقشه جامع علمی کشور، ۲۰۱۱، ۹)، ولی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش تنها ۹ راهکار به تأمین و تخصیص منابع مالی اختصاص یافته است. در راهکار شماره ۲۰ این سند، با عنوان تأمین، تخصیص و تنوع بخشی به منابع مالی، مدیریت مصارف، متناسب با نیازهای کمی و کیفی نظام تعلیم و تربیت رسمی (عمومی) تعداد ۷ راهکار برای تأمین منابع مالی ارائه شده است. از جمله راهکار شماره (۵-۲۰) مبنی بر طراحی سازوکارهای تنوع بخشی به منابع مالی دولتی و غیردولتی و راهکار شماره (۲-۲۰) مبنی بر شفاف سازی و برنامه‌ریزی برای افزایش سهم اعتبارات آموزش و پرورش از تولید ناخالص داخلی به میزان مناسب. در راهکار شماره ۹ نیز با عنوان جلب مشارکت ارکان سهیم و مؤثر و بخش عمومی و غیردولتی در تعلیم و تربیت رسمی عمومی، دو راهکار برای ارتقاء مستمر سطح مشارکت واقفین و خیرین مدرسه ارائه شده است (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۲۰۱۱، ۵۴). آنچه که قابل توجه است تداوم سیاست‌هایی است که همچنان بر نقش پررنگ دولت تأکید دارد. به نظر می‌رسد ریشه اصلی تأمین مالی در بخش آموزش کشور، حاکمیت نگرش نهاده محور به این بخش است، به طوری که دولت‌های مختلف از الگوی مشابهی که به الگوی دیوان سالارانه یا دولتی معروف است، تبعیت کرده‌اند. در الگوی مزبور، دولت در کلیه امور از جمله تأمین منابع مالی به صورت متمرکز اقدام می‌کند (رسته مقدم و نادری، ۲۰۱۵). این در حالی است که طی دو دهه اخیر، نقش غالب دولت هم در کشورهای پیشرفته و هم در کشورهای در حال توسعه قدری کاهش و در مقابل، سهم و نقش بخش غیردولتی افزایش یافته است (نادری، ۲۰۰۹، ۶۱).

در کشور ما تأمین بودجه مدارس از طریق وزارت آموزش و پرورش با عنوان سرانه به حساب مدارس واریز می‌گردد. سرانه به اعتبارات دولت که به استناد تبصره‌های ۱ و ۲ ماده واحده قانون راجع به هزینه سرانه واحدهای آموزشی از محل اعتبارات وزارت آموزش و پرورش و یا سازمان‌های وابسته به حساب

واحد آموزشی و پرورشی واریز می‌گردد، گفته می‌شود (ماده ۹۲ آیین‌نامه اجرایی مدارس، ۲۰۰۰). مروری بر تجربیات حاصل از کاربرد منابع گوناگون و اعتباراتی که تا به حال تحت عنوان هزینه‌های سرانه به کار برده شده است، نشان می‌دهد که تقریباً در کلیه آنها عدم تکافوی اعتبارات یکی از عواملی است که در کسب موفقیت‌های آموزش و پرورش اخلاص ایجاد کرده و در نهایت منتج به کاهش کیفیت تعلیم و تربیت شده است. هر چند نمی‌توان، مسبب افت کیفیت آموزش و پرورش را عدم تأمین منابع و نیازهای مالی آن دانست، با این حال نقش تعیین کننده آن را نیز نمی‌توان فراموش کرد (شیخزاده، ۲۰۰۵). در بودجه سال ۱۳۹۷ بودجه آموزش و پرورش، ۳٪ از کل بودجه کشور و ۸٪ از بودجه عمومی دولت را تشکیل می‌دهد. هر چند نسبت به سال‌های پیش افزایش یافته است، اما در نهایت نسبت بودجه این وزارتخانه به بودجه عمومی دولت، حدود ۱/۵٪ نسبت به سال قبل کاهش داشته است. در بررسی بودجه آموزش و پرورش کشورهای عضو سازمان مشارکت جهانی برای تعلیم و تربیت^۱ (مهم‌ترین ائتلاف جهانی در زمینه آموزش و پرورش با عضویت ۶۰ کشور جهان) مشخص می‌شود که درصد بودجه اختصاص داده به آموزش و پرورش به نسبت بودجه عمومی دولت بسیار بیشتر از ایران و در حدود ۱۶ الی ۲۰٪ است (احمدی، ۲۰۱۶).

در بودجه سال ۱۳۹۵، نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۴ تغییرات قابل توجهی در عنوان برنامه‌ها، فصول و امور مربوطه ایجاد شد. ورزش دانش‌آموزی در قانون بودجه سال ۱۳۹۴ ذیل فصل تربیت‌بدنی بود و در قالب دو برنامه «برنامه گسترش ورزش دانش‌آموزان و دانشجویان» و «برنامه ورزش و سلامت دانشجویان» ذیل فصل ورزش و تفریحات تعریف شد. با این حال در بودجه سال ۱۳۹۵ برنامه گسترش ورزش دانشجویان و دانش‌آموزان از هم تفکیک شد و ورزش دانش‌آموزی دارای ردیف مستقل بودجه شد (ستاری فرد، ۲۰۱۶). در بودجه سال ۱۳۹۶ برای ورزش دانش‌آموزی دو برنامه تعریف شد: «برنامه ورزش و سلامت دانش‌آموزان» ذیل فصل ورزش و تفریحات که عمرانی بوده و نسبت به سال قبل ۳٪ کاهش داشت و «برنامه تربیت بدنی دانش‌آموزان» ذیل فصل آموزش و پرورش عمومی که هزینه‌ای بوده و نسبت به بودجه سال قبل حدود ۴٪ رشد داشت. مجموع اعتبارات این حوزه (حدود ۱۰۲ میلیارد تومان)، نسبت به سال قبل یک درصد کاهش داشت. در بودجه سال ۱۳۹۷، مجموع اعتبارات حدود ۱۰۶ میلیارد و ۸۰۰ میلیون تومان بود که نسبت به رقم ۱۰۲ میلیارد سال ۱۳۹۶ رشدی ۴/۷٪ داشت (ستاری فرد و صادقی، ۲۰۱۷، ۲۰۱۸). در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ هرچند بودجه ورزش دانش‌آموزی نسبت به سال قبل رشد قابل توجهی داشته است (۳۸۴ میلیون و ۱۹۰ میلیون تومان) ولی نباید فراموش کرد که تورم نسبتاً بالای سال‌های اخیر موجب افزایش چند برابری قیمت کالاها و تجهیزات ورزشی شده است. طی سال‌های اخیر عدم افزایش سرانه مدارس متناسب با نرخ تورم،

آموزش و پرورش را در مواجهه با تقاضای روزافزون شهروندان برای آموزش کیفی و کافی با چالش‌های اساسی مواجه ساخته است (احمدی، ۲۰۱۶). از همین رو دولت و مجلس تلاش کرده‌اند تا در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ تا حدودی شرایط را برای تربیت‌بدنی آموزش و پرورش تسهیل کنند. برای مثال دولت موظف شده تا ۲۰٪ از عوارض خرید هر نخ سیگار را به منظور توسعه ورزش در اختیار آموزش و پرورش قرار دهد (بند م، تبصره ۶) همچنین دولت مکلف شده است ۲۷٪ از کل نه درصد (۹٪) مالیات بر ارزش افزوده را برای توسعه ورزش مدارس، ورزش همگانی، ورزش روستایی و عشایری، ورزش بانوان و زیرساخت‌های ورزش بویژه در حوزه معلولان و جانبازان اختصاص دهد (ماده ۱۰۹ قانون بودجه ۲۰۱۸). هرچند این اقدامات می‌تواند در بهبود وضع موجود تأثیرگذار باشد، اما به نظر می‌رسد تربیت‌بدنی و ورزش مدارس نیازمند کسب منابع مالی پایداری است که با تغییر دولت یا مجلس، چندان متأثر نشود.

اغلب پژوهش‌های انجام شده به روش‌های تأمین منابع مالی در آموزش و پرورش پرداخته‌اند و پژوهشی که به صورت خاص به تربیت‌بدنی و ورزش آموزش و پرورش پرداخته باشد، یافت نشد. از جمله شیخ‌زاده (۲۰۰۵) طی پژوهشی به بررسی نظرات اولیاء و کارشناسان در مورد روش‌های تأمین منابع مالی در آموزش و پرورش پرداخت و دریافت، اکثر پاسخ‌دهندگان روش‌هایی چون طرح عوارض ویژه برای کارخانجات، مالیات غیرمستقیم برای کالاها و خدمات، حضور وزارتخانه‌های دیگر در تأسیس و توسعه مدرسه سازی را مؤثر دانسته‌اند. عزیزی و همکاران (۲۰۱۲) نیز دریافتند بهترین راهکارها برای مشارکت دولت و بخش خصوصی در آموزش و پرورش عبارتند از قراردادهای خدمات آموزشی، قراردادهای مدیریتی، قراردادهای عملیاتی، قراردادهای زیرساختی و قراردادهای پشتیبانی و حرفه‌ای. هاشمیان، زندیان و آقامحمدی (۲۰۱۵) طی مرور پژوهش‌های پیشین دریافتند خصوصی سازی آموزش، علاوه بر کاهش فشار بر بودجه دولت و کارایی بیشتر در استفاده از منابع مالی و امکانات، موجب افزایش کیفیت آموزش خواهد شد. با این حال شکل خصوصی سازی خاص هر کشور است و باید با شرایط اقتصادی و اجتماعی هر کشور متناسب باشد. احمدی و همکاران (۲۰۱۶) با بررسی نحوه تأمین منابع مالی در آموزش و پرورش دریافتند نبود آزادی انتخاب و ناکارایی در صرف منابع مالی، اصلی‌ترین مسئله آموزش و پرورش در این حوزه است و اجرای قراردادهای مدیریتی را به عنوان بهترین مکانیسم حل این مشکل معرفی کردند. خان‌عزیزی و امین بیدختی (۲۰۱۶) نیز دریافتند در وضعیت مطلوب بهترین سازوکار تأمین بودجه مورد نیاز آموزش عبارت است از استفاده از بودجه عمومی دولت، دریافت شهریه تحصیلی، ارائه خدمات آموزشی و فرهنگی و کمک‌های مردمی (اوقاف، خیرین و ...). موسسه ملی تربیت‌بدنی و ورزش^۱ آمریکا طی پژوهشی اعلام کرد مقدار متوسط بودجه

1. NASPE (National Association for Sport and Physical Education)

تربیت بدنی در مدارس آمریکا ۷۶۴ دلار است و در بیش از ۶۰٪ برنامه‌های مدارس، بودجه سالانه تربیت بدنی کمتر از ۱۰۰۰ دلار است و فقط ۱۵٪ مدارس بودجه بیش از ۲۰۰۰ دلار دارند. مدارس به طور همزمان از منابع مالی مختلفی برای تأمین برنامه‌های تربیت بدنی خود استفاده می‌کنند که به ترتیب عبارتند از: بودجه اصلی مدرسه (۶۴٪ مدارس)، بودجه ایالتی (۳۸٪ مدارس)، کمک‌های انجمن اولیاء و مربیان (۳۴٪ مدارس)، گرنت (۲۸٪ مدارس)، رویدادهای اجتماعی مدارس (۲۷٪ مدارس)، و منابع مالی اهدایی از سوی جامعه یا شرکت‌ها (۳٪ مدارس). طی سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۹ بودجه تربیت بدنی ۱۱٪ مدارس افزایش یافته، ۴۵٪ تغییری نکرده و برای ۳۶٪ مدارس نیز کاهش یافته است (موسسه ملی تربیت بدنی و ورزش آمریکا، ۲۰۰۹). یونسکو در بررسی وضعیت تربیت بدنی مدارس سراسر دنیا گزارش داده است، کیفیت تجهیزات ورزشی مدارس در ۴۴٪ از کشورهای دنیا پایین‌تر از سطح متوسط و در ۲۶٪ نیز خوب و عالی است. از نظر موقعیت جغرافیایی، در کشورهای با اقتصاد ضعیف‌تر، کیفیت تجهیزات ورزشی مدارس نیز پایین‌تر بوده است (آمریکای لاتین ۶۵٪، خاورمیانه ۴۲٪ و آفریقا ۵۴٪ پایین‌تر از متوسط بوده‌اند). از نظر کمیت تجهیزات تربیت بدنی مدارس نیز، ۶۰٪ کشورهای آسیایی و ۷۴٪ کشورهای اروپایی بالاتر از سطح متوسط بودند و ۸۶٪ کشورهای آفریقایی، ۶۵٪ کشورهای آمریکای لاتین و ۵۴٪ کشورهای خاورمیانه پایین‌تر از سطح متوسط بوده‌اند (یونسکو، ۲۰۱۴). دولت انگلستان نیز در فوریه ۲۰۱۷ اعلام کرده ۴۱۵ میلیون پوند از درآمد حاصل از مالیات صنعت نوشیدنی‌های غیرالکلی، باید در سال تحصیلی ۱۹-۲۰۱۸ به منظور تهیه تجهیزات تربیت بدنی، فعالیت‌های پس از مدرسه و تغذیه سالم به مدارس اختصاص یابد (فoster، ۲۰۱۸).

همان‌طور که در پژوهش‌های فوق دیده می‌شود، امروزه تأمین منابع مالی آموزش و پرورش و به تبع آن منابع مالی ورزش دانش‌آموزی با چالش جدی مواجه شده است، زیرا از یکسو آگاهی خانواده‌ها از نقش ورزش و تربیت بدنی در سلامت جسمی و روانی فرزندان خود افزایش یافته و از سوی دیگر تورم سالیان اخیر، قیمت خدمات و تجهیزات ورزشی را به شدت افزایش داده است. هر چند ورزش دانش‌آموزی به عنوان پایه ورزش کشور چه در بعد همگانی، حرفه‌ای یا قهرمانی همواره مورد تأکید برنامه‌ریزان و قانون‌گذاران بوده است، با این حال سهم این بعد از ورزش در لایحه بودجه ۱۳۹۸، کمتر از دو درصد اعتبارات فصل ورزش و تفریحات است. در لایحه مذکور هیچ اعتباری برای ایجاد، توسعه و تکمیل اماکن ورزشی دانش‌آموزان پیش‌بینی نشده است در حالی که طی سالیان اخیر بالغ بر ۶۰۰ میلیارد تومان برای احداث و تکمیل استادیوم‌های فوتبال در اقصی نقاط کشور تخصیص و هزینه شده است. از منظر دیگر طی ۲۰ سال اخیر، از فصل ورزش، کمی بیش از ۳۰۰۰ میلیارد تومان اعتبار عمرانی برای توسعه اماکن ورزشی کشور اختصاص داده شده است که سهم تملک ورزش مدارس از

این مقدار کمتر از ۵۰ میلیارد تومان بوده است. به همین دلایل سرانه فضای ورزشی مدارس کشور در حدود ۰/۲۳ مترمربع است و فاصله آن با میزان مطلوب و حتی میانگین سرانه فضای ورزشی کشور (۰/۶۴ مترمربع) بسیار قابل توجه است (ستاری فرد و صادقی، ۲۰۱۹). با توجه به اهمیت و جایگاه تربیت‌بدنی و ورزش مدارس در فرایند تربیت و سلامت دانش‌آموزان کشور و کمبود منابع مالی این حوزه، این پژوهش در پی پاسخ‌گویی به این سؤال است که راهکارهای توسعه منابع مالی در ورزش دانش‌آموزی کدامند؟

روش پژوهش

روش انجام پژوهش، از نوع کیفی^۱ بود. این روش در صورتی به کار می‌رود که یک پدیده از جهات گوناگون مورد بررسی قرار گیرد. در چنین مواردی متغیرها را نمی‌توان به سهولت مشخص کرد، بلکه به جنبه‌های بی‌شماری از پدیده مورد مطالعه باید توجه کرد (بازرگان، ۲۰۱۶). با توجه به این‌که منابع مالی در ورزش دانش‌آموزی به ندرت مورد مطالعه قرار گرفته است و در ایران نیز پژوهش‌های مشابهی یافت نشد، نیاز بود تا جنبه‌های مختلف موضوع از دیدگاه خبرگان و صاحب‌نظران مورد مطالعه قرار گیرد. به همین دلیل از روش پژوهش کیفی استفاده شد. به منظور جمع‌آوری داده‌ها، از مصاحبه‌های کیفی عمیق و نیمه‌ساختاریافته با خبرگان استفاده شد.

جامعه آماری این پژوهش شامل خبرگان آگاه به تربیت‌بدنی و ورزش آموزش و پرورش، حقوق‌دانان آشنا به مسائل آموزش و پرورش، نخبگان آگاه به علم اقتصاد و بازاریابی کشور بود. با توجه به ماهیت پژوهش‌های کیفی و همچنین هدف این پژوهش، روش نمونه‌گیری به صورت نظری^۲ انتخاب شد. در نمونه‌گیری هدفمند، پژوهشگر سعی بر آن دارد افراد را چنان انتخاب کند که هدف پژوهش، تحقق یابد (بازرگان، ۲۰۱۶). لذا نمونه‌گیری از افرادی انجام شد که بیشترین فرصت را برای گردآوری مربوط‌ترین داده‌ها درباره موضوع مورد مطالعه فراهم می‌کردند. تعداد مصاحبه‌ها تا رسیدن به مرحله اشباع نظری و شناسایی همه عوامل ادامه یافت. در مجموع تعداد ۱۸ مصاحبه با ۱۷ نفر انجام شد (با یک نفر از مصاحبه‌شوندگان دوبار مصاحبه به عمل آمد). مصاحبه‌شوندگان شامل پنج نفر از مدیران فعلی و اسبق معاونت تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش، سه نفر از متخصصین دانشگاهی آگاه به تربیت بدنی آموزش و پرورش، پنج نفر از کارشناسان اجرایی تربیت بدنی آموزش و پرورش، دو نفر از متخصصان علم اقتصاد و بازاریابی و دو نفر حقوقدان بودند.

1. Qualitative
2. Theoretical Sampling

جدول ۱- تنوع و تعداد افراد مصاحبه شده

موقعیت شغلی	تعداد افراد	مدرک تحصیلی	تعداد مصاحبه ها
مدیران تربیت بدنی آموزش و پرورش	۵ نفر	دکترای تخصصی	۵ مصاحبه
متخصصین دانشگاهی آگاه به تربیت بدنی آموزش و پرورش	۳ نفر	دکترای تخصصی	۳ مصاحبه
کارشناسان تربیت بدنی آموزش و پرورش	۵ نفر	کارشناس ارشد	۵ مصاحبه
متخصصان علم اقتصاد و بازاریابی	۲ نفر	دکترای تخصصی	۲ مصاحبه
حقوقدانان آگاه به آموزش و پرورش	۲ نفر	دکترای تخصصی	۳ مصاحبه
مجموع	۱۷ نفر		۱۸ مصاحبه

برای اجرای پژوهش، ابتدا از طریق رجوع به اطلاعات موجود در پایگاه‌های اینترنتی، کتب، مجلات و مقالات مختلف مبانی نظری و پیشینه موضوع بررسی شد. سپس به مصاحبه با خبرگان اقدام شد. یک سؤال کلی از خبرگان پرسیده شد: برای توسعه منابع مالی ورزش دانش‌آموزی چه راهکارهایی وجود دارد؟ لازم به ذکر است با توجه به مبانی نظری پژوهش‌های کیفی، همزمان با انجام مصاحبه‌ها تحلیل و کدگذاری آنها نیز انجام شد، به طوری که تحلیل هر مصاحبه به همراه یافته‌های قبلی به عنوان راهنمای مصاحبه و معیاری برای انتخاب افراد بعدی بود. انجام مصاحبه‌های کیفی تا حد رسیدن به اشباع نظری ادامه پیدا کرد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش استقراء منطقی، به منظور مفهوم سازی و نظریه پردازی استفاده شد. بدین منظور پس از اجرا و ویرایش مصاحبه‌ها و کدگذاری، نظرات در گروه‌های مفهومی یکسان طبقه‌بندی شد، سپس نتایج به دست آمده با توجه به یافته‌های پیشین تحلیل شدند.

نتایج

با توجه به مطالعات کتابخانه‌ای و همچنین نظرات خبرگان، در مجموع ۲۷ راهکار استخراج شد که در قالب شش عامل اصلی دسته‌بندی شدند.

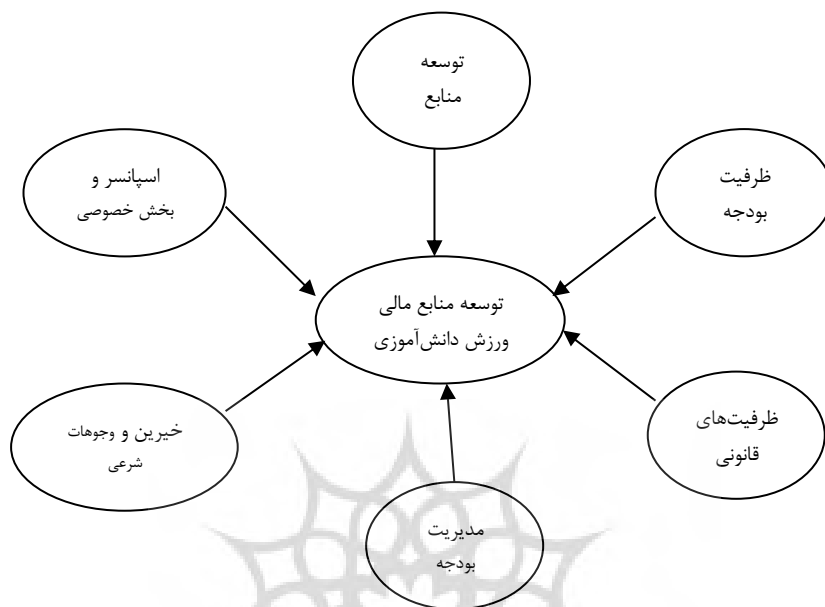
جدول ۲- راهکارهای توسعه منابع مالی ورزش دانش‌آموزی

عوامل	راهکارهای اصلی
استفاده حداکثری از ظرفیت‌های بودجه رسمی	۱. منابع حاصل از ۰/۲۷٪ مالیات بر ارزش افزوده (ماده ۹۴، قانون برنامه ششم توسعه)
	۲. منابع وضع شده برای انواع سیگار و محصولات دخانی در برنامه ششم توسعه
	۳. منابع حاصل از اعتبارات عمرانی حامل‌های انرژی برای مقاوم سازی مدارس (در برنامه ششم فضاهای ورزشی اضافه شده است).
	۴. منابع حاصل از ماده ۵۳ مقررات مالی دولت (همه سازمان‌ها می‌توانند ۱٪ از بودجه خود را خرج ورزش کارکنان نمایند مشروط به این‌که ۳۰٪ آن را به ورزش دانش‌آموزی یا وزارت ورزش و جوانان بدهند).
	۵. درآمد حاصل از اجاره اماکن ورزشی به بخش خصوصی (بند ب، تبصره ۹ بودجه ۹۷)
استفاده حداکثری از ظرفیت‌های قانونی	۱. استفاده از ظرفیت شوراهای و تعیین بخشی از عوارض شهرداری‌ها جهت توسعه ورزش دانش‌آموزی (بر اساس اصل ۱۰۰ قانون اساسی)
	۲. استفاده از ظرفیت شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان جهت توسعه ورزش دانش‌آموزی (عضویت مدیرکل آموزش و پرورش در شورا)
	۳. استفاده از ظرفیت شورای برنامه‌ریزی شهرستان جهت توسعه ورزش دانش‌آموزی (رئیس آموزش و پرورش عضو شورا است)
	۴. استفاده از ظرفیت شورای آموزش و پرورش جهت توسعه ورزش دانش‌آموزی
	۵. استفاده از ظرفیت شورای ورزش شهرستان (دبیر شورا رئیس اداره تربیت بدنی شهرستان است)
	۶. استفاده از تبلیغات محیطی در اماکن ورزشی (طبق ماده ۴۴ قانون اماکن ورزشی مصوب ۱۳۷۳)
	۷. استفاده از ظرفیت‌های موجود در آموزش و پرورش برای توسعه منابع مالی (آموزش و پرورش یکی از بزرگ‌ترین خریداران کاغذ، لوازم التحریر و تجهیزات ورزشی در سراسر کشور است).
	۸. معافیت مدارس و اماکن ورزشی آموزش و پرورش از پرداخت قبوض، آب، برق و گاز (بند ی، تبصره ۶ بودجه ۹۷).

جدول ۲- راهکارهای توسعه منابع مالی ورزش دانش آموزی

عوامل	راهکارهای اصلی
مدیریت بودجه موجود	۱. تفکیک سرانه ورزشی از سایر سرانه‌های مدارس ۲. طراحی نظام مدیریت عملکرد مالی در حوزه ورزش دانش‌آموزی (قسمت عمده بودجه صرف مسابقات و المپیادها می‌شود). ۳. نظارت بر ارسال بودجه از مراکز ستادی استان‌ها به مدارس.
استفاده از خیرین و وجوهات شرعی	۱. استفاده از ظرفیت زکات و جذب آن در ورزش دانش‌آموزی. ۲. فرهنگ‌سازی برای استفاده از وقف در ورزش دانش‌آموزی. ۳. تشویق والدین و خیرین برای ورود به حوزه ورزش دانش‌آموزی و تسهیل شرایط و ضوابط قانونی برای ورود خیرین. ۴. در برنامه ششم توسعه قانون‌گذار هزینه‌کرد اشخاص حقیقی و حقوقی به منظور توسعه اماکن ورزشی را به عنوان هزینه‌های قابل قبول مالیاتی تلقی می‌کند.
جذب اسپانسر و مشارکت بخش خصوصی	۱. حل مشکلات قانونی برای حضور اسپانسرها در ورزش دانش‌آموزی ۲. استفاده از فرصت وجود فدراسیون ورزش مدارس برای رهایی از مقررات دست و پا گیر. ۳. استفاده از قانون مشارکت در ساخت و تجهیز اماکن ورزشی
توسعه منابع انسانی	۱. تعیین شاخص‌های ارزیابی مبتنی بر جذب منابع مالی برای ارتقاء انگیزه مدیران ۲. برگزاری دوره‌های آموزشی با موضوعات اقتصادی و حقوقی برای مدیران ۳. تأسیس صندوق سرمایه‌گذاری و پس‌انداز به منظور حمایت از ورزش دانش‌آموزی ۴. توسعه صلاحیت‌های حرفه‌ای مدیران و کارشناسان معاونت تربیت بدنی و سلامت

در شکل شماره ۱، شش عاملی اصلی تأثیرگذار بر توسعه منابع مالی ورزش دانش‌آموزی نشان داده شده است. چهار عامل شناسایی شده (ظرفیت بودجه رسمی، ظرفیت‌های قانونی، مدیریت بودجه، توسعه منابع انسانی) مبتنی بر نگاه به ظرفیت‌های داخل آموزش و پرورش است و دو عامل (استفاده از خیرین و وجوهات شرعی، جذب اسپانسر و مشارکت بخش خصوصی) مبتنی بر نگاه به فرصت‌های موجود در خارج از آموزش و پرورش است.

شکل ۱- مدل نظری عوامل مؤثر بر توسعه منابع مالی ورزش دانش آموزی

بحث و نتیجه‌گیری

هر چند طبق اصل سوم قانون اساسی دولت مکلف به ارائه آموزش و پرورش رایگان برای همه است، ولی تجربه سالیان گذشته نشان می‌دهد برای دستیابی به رشد همه جانبه نمی‌توان صرفاً به بودجه دولتی اکتفا کرد. هدف این پژوهش ارائه راهکارهایی برای توسعه منابع مالی در ورزش دانش‌آموزی بود. بدین منظور ضمن بررسی اسناد بالادستی، به انجام مصاحبه کیفی با خبرگان آگاه به موضوع پژوهش اقدام شد. اساس مجموع یافته‌ها، ۲۷ راهکار ارائه شد که در قالب شش عامل اصلی دسته‌بندی شده‌اند.

اولین عامل استفاده حداکثری از ظرفیت‌های بودجه رسمی است. منظور از این عامل ظرفیت‌های بالقوه‌ای است که در بودجه رسمی پیش‌بینی شده است. اولین راهکارهای شناسایی شده در این عامل استفاده از ماده ۹۴ قانون برنامه ششم است که طی آن دولت مکلف است بیست و هفت صدم درصد (۲۷٪) از کل نه درصد (۹٪) مالیات بر ارزش افزوده را برای توسعه ورزش مدارس، ورزش همگانی، ورزش روستایی و عشایری، ورزش بانوان و زیرساخت‌های ورزش به‌ویژه در حوزه معلولان و جانبازان اختصاص دهد. دومین راهکار شناسایی شده در قالب این عامل استفاده از منابع وضع شده برای انواع سیگار و محصولات دخانی در برنامه ششم توسعه است. در بند الف ماده ۷۳ قانون برنامه ششم توسعه،

برای تولید و واردات انواع سیگار و محصولات دخانی علاوه بر مالیات مستقیم و مالیات بر ارزش افزوده، مالیات‌های جدیدی^۱ وضع شده است. در تبصره ذیل این ماده آمده است صد درصد (۱۰۰٪) درآمدهای حاصل از اجرای بند (الف) این ماده طی ردیف‌هایی که در بودجه‌های سنواتی مشخص می‌شود در جهت کاهش مصرف دخانیات، پیشگیری و درمان بیماری‌های ناشی از آن، بازتوانی و درمان عوارض حاصله از مصرف آن و توسعه ورزش در اختیار وزارتخانه‌های ورزش و جوانان، آموزش و پرورش و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی قرار می‌گیرد. تخصیص بخشی از مالیات به توسعه ورزش مدارس راهکار مفیدی است که در دیگر کشورهای جهان نیز انجام می‌شود چنان‌که فوستر (۲۰۱۸) اشاره می‌کند دولت انگلستان ۴۱۵ میلیون پوند از درآمد حاصل از مالیات صنعت نوشیدنی‌های غیرالکلی را به تهیه تجهیزات تربیت‌بدنی، فعالیت‌های پس از مدرسه و تغذیه سالم به مدارس اختصاص داده است. سومین راهکار شناسایی شده در قالب این عامل استفاده از ظرفیتی است که در بند «ث» ماده ۶۳ برنامه ششم توسعه آمده است و طی آن دولت مکلف شده است به منظور افزایش ایمنی و مقاوم‌سازی مدارس و فضاهای پرورشی و ورزشی وزارت آموزش و پرورش معادل ریالی مبلغ سه میلیارد دلار در طول اجرای قانون برنامه از محل حساب ذخیره ارزی پس از کسر سهم صندوق توسعه ملی با اولویت طرح‌های (پروژه‌های) نیمه‌تمام آموزشی، پرورشی و تربیت‌بدنی به آموزش و پرورش اختصاص دهد. چهارمین راهکار شناسایی شده در قالب این عامل، منابع حاصل از ماده ۵۳ مقررات مالی دولت است. در ماده ۲ این قانون آمده است دستگاه‌های اجرایی مجازند ۱٪ از اعتبارات خود را به منظور توسعه ورزش همگانی و قهرمانی و توسعه زیرساخت‌های ورزش و امور جوانان در قالب بودجه سنواتی هزینه کنند. در بند «ب» همین ماده آمده است: دستگاه‌ها ملزمند ۳۰٪ از این مبلغ را به منظور توسعه فضاهای ورزشی مدارس با هماهنگی وزارت آموزش و پرورش (معاونت تربیت‌بدنی و سلامت) و ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها در قالب مبادله موافقت‌نامه با سازمان در اختیار نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور و ادارات کل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس استان قرار دهند. پنجمین راهکار شناسایی شده در قالب این عامل، تخصیص درآمد حاصل از اجاره اماکن ورزشی به بخش خصوصی است (بند ب، تبصره ۹ بودجه ۹۷) که پس از واریز به خزانه‌داری کل کشور، اختصاصی می‌شود.

۱. ماده ۷۳ قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه کشور: (۱) مالیات هر پاکت انواع سیگار تولید داخلی به میزان ده درصد (۱۰٪) قیمت درب کارخانه و تولید مشترک بیست درصد (۲۰٪)، تولید داخل با نشان بین‌المللی (برند) بیست و پنج درصد (۲۵) قیمت درب کارخانه و وارداتی به میزان چهار درصد (۴۰٪) قیمت کالا، بیمه و کرایه تا بندر مقصد (سیف) تعیین می‌گردد. مالیات انواع توتون پیپ و تنباکوی آماده مصرف تولید داخلی به میزان ده درصد (۱۰٪) قیمت درب کارخانه و وارداتی به میزان چهار درصد (۴۰٪) قیمت کالا، بیمه و کرایه تا بندر مقصد (سیف) تعیین می‌گردد.

دومین عامل شناسایی شده، استفاده حداکثری از ظرفیت‌های قانونی است. منظور از ظرفیت‌های قانونی، آیین‌نامه‌ها یا دستورالعمل‌هایی است که تحقق آنها نیاز به پیگیری مسئولین تربیت بدنی آموزش و پرورش در هر شهرستان یا استان دارد. اولین راهکار این عامل استفاده از ظرفیت شوراهای برای تعیین بخشی از عوارض شهرداری‌ها جهت توسعه ورزش دانش‌آموزی است. در بند ۱۶ از ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شورای اسلامی آمده است: شوراهای شهرها می‌توانند در بودجه سالیانه شهرداری‌ها با تصویب لوایح برقراری یا وضع عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن، جهت توسعه امورات آموزشی و ورزشی، بودجه‌ای پیش‌بینی و تصویب کنند و برای آموزش و پرورش و ورزش دانش‌آموزی کمک‌های مالی خوبی تأمین نمایند. دومین راهکار این عامل استفاده از ظرفیت "شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان" جهت توسعه ورزش دانش‌آموزی است. شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان دارای ۱۳ کارگروه است که مدیرکل آموزش و پرورش استان در هشت کارگروه آن عضویت دارد (اعضا و شرح وظایف شورای برنامه‌ریزی استان، ۲۰۱۵). یکی از وظایف این شورا تقسیم اعتبارات عمرانی استان است و مدیرکل آموزش و پرورش استان با برنامه‌ریزی و تدوین برنامه‌های مناسب برای ساخت، تعمیر و تکمیل پروژه‌های ورزشی استان و دفاع مؤثر در شورای یاد شده می‌تواند اعتبارات مناسب را جذب نماید. سومین راهکار این عامل استفاده از ظرفیت "شورای برنامه‌ریزی شهرستان" است. این شورا به ریاست فرماندار تشکیل می‌گردد و رئیس آموزش و پرورش شهرستان از اعضای این شورا است. یکی از وظایف این شورا تقسیم اعتبارات عمرانی شهرستان است. لذا رئیس آموزش و پرورش با هماهنگی کارشناس مسئول تربیت بدنی با برنامه‌ریزی و تدوین برنامه‌های مناسب برای ساخت، تعمیر و تکمیل پروژه‌های ورزشی شهرستان و دفاع مؤثر در این شورا، می‌تواند اعتبارات مناسبی را جذب کند. چهارمین راهکار این عامل استفاده از ظرفیت "شورای آموزش و پرورش شهرستان" جهت توسعه ورزش مدارس است. این شورا به ریاست فرماندار تشکیل می‌گردد و رئیس آموزش و پرورش شهرستان دبیر و معاونت پرورشی و تربیت بدنی عضو این شورا هستند. یکی از وظایف آن بررسی مشکلات آموزش و پرورش شهرستان است. آموزش و پرورش هر شهرستان با تدوین برنامه‌های مناسب می‌تواند از قدرت و نفوذ فرماندار، جهت استفاده از منابع مالی یا امکانات سایر دستگاه‌های شهرستان جهت پیشبرد اهداف تربیت بدنی آموزش و پرورش استفاده نماید و منابع و امکانات قابل توجهی را دریافت کند. پنجمین راهکار این عامل، استفاده از ظرفیت "شورای ورزش شهرستان" است. این شورا که به منظور نظارت و تعیین سیاست‌های کلی ورزش همگانی و با عضویت نهادها و ارگان‌ها و دستگاه‌های مرتبط در همه شهرستان‌ها به ریاست رئیس اداره ورزش و جوانان تشکیل می‌گردد تا در خصوص برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری کلان توسعه و تعمیم ورزش همگانی در بین اقشار مختلف جامعه با مشارکت همه دستگاه‌های مرتبط اقدام نماید. با توجه به عضویت رئیس

آموزش و پرورش شهرستان در این شورا، امکان بهره‌مندی از توان و ظرفیت سیاستگذاری آن وجود دارد. ششمین راهکار این عامل، استفاده از پتانسیل امکان ورزشی جهت انجام تبلیغات محیطی در اماکن ورزشی است. در ماده ۴۴ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت مصوب ۱۳۷۳ آمده است به سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می‌شود در ازای اجازه نصب آگهی‌های تبلیغاتی در اماکن ورزشی و استفاده از این اماکن، مبالغی طبق تعرفه‌ای که توسط آن سازمان تعیین خواهد شد دریافت نماید. با توجه به این‌که فدراسیون‌های ورزشی نیز مشمول این ماده قانونی هستند، فدراسیون ورزش دانش‌آموزی و به تبع آن هیئت‌های ورزش دانش‌آموزی نیز می‌توانند به استناد این ماده قانونی از طریق نصب تابلوهای تبلیغاتی درآمدزایی کنند. هفتمین راهکار این عامل استفاده از ظرفیت‌های موجود در آموزش و پرورش است. آموزش و پرورش یکی از بزرگ‌ترین مصرف‌کنندگان لوازم و تجهیزات ورزشی، پوشاک ورزشی، کاغذ و لوازم التحریر است، برای مثال سالانه حدود ۵۰ هزار تن کاغذ فقط صرف چاپ کتب درسی می‌شود. از همین روی ورود به عرصه تولید یا توزیع این گونه کالاها می‌تواند ضمن کاهش هزینه‌ها به درآمدزایی کمک کند. هشتمین راهکار شناسایی شده در قالب این عامل، معافیت مدارس و اماکن ورزشی آموزش و پرورش از پرداخت قبوض، آب، برق و گاز در سقف یک‌هزار میلیارد ریال و با رعایت الگوی مصرف است (طبق بندی، تبصره ۶ بودجه ۹۷) که می‌تواند در کاهش هزینه‌های مدارس بالاخص اماکن ورزشی تأثیرگذار باشد.

سومین عامل شناسایی شده، مدیریت بودجه موجود است که شامل سه راهکار می‌شود. اولین راهکار این عامل تفکیک سرانه ورزشی از سایر سرانه‌های مدارس است. تنها منبع مالی رسمی که مدارس دریافت می‌کنند، سرانه است که براساس تعداد دانش‌آموزان به مدارس پرداخت می‌شود. تا پیش از سال ۱۳۸۵، سرانه ورزش دانش‌آموزی مستقل از سایر سرانه‌های مدارس بود. این موضوع امکان مطالبه معلم تربیت بدنی از مدرسه را فراهم می‌کرد. اما پس از سال ۱۳۸۵ سرانه ورزشی در سایر سرانه‌های مدارس ادغام شد و پس از آن تخصیص آن به نظر مدیر مدرسه بستگی دارد. با توجه به مشکلات مالی وزارت آموزش و پرورش، معمولاً پرداخت سرانه در اولویت قرار نداشته است و پس از سایر پرداخت‌ها، سرانه مدارس پرداخت می‌گردد. چنان‌که دهقانی و فرجی (۲۰۱۷) نیز دریافتند مهم‌ترین عامل محدود کننده سرمایه اجتماعی و فعالیت‌های گروهی و پرورشی در مدارس، محدودیت‌های مالی و کمبود سرانه است. به نظر می‌رسد پیش‌بینی و تخصیص کافی و به موقع سرانه مدارس بصورت تفکیک شده، باید در اولویت وزارت آموزش و پرورش قرار گیرد. دومین راهکار این عامل طراحی نظام مدیریت عملکرد مالی در حوزه ورزش دانش‌آموزی است. به نظر می‌رسد بخش عمده‌ای از منابع مالی ورزش دانش‌آموزی صرف شرکت در مسابقات و برگزاری المپیادهای درون مدرسه‌ای می‌شود. از سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ مسابقات ورزشی متمرکز چند رشته‌ای تحت عنوان "المپیاد ورزش دانش‌آموزی"

در هر مدرسه برگزار می‌شود که قسمت عمده بودجه ورزش مدارس صرف این مسابقات و المپیادها می‌شود. هر چند این طرح دارای مزایایی چون هویت بخشی به معلمان و درس تربیت‌بدنی و توسعه رفتارهای مثبت اجتماعی در بین دانش‌آموزان است (نیارمی، دوستی و درویشی، ۲۰۱۶) با این حال همان‌طور که کاشف نیز بیان می‌کند این المپیادها هزینه بسیار بالایی دارد و بودجه ورزش مدارس را می‌بلعد و نباید فقط بر روی آن تمرکز کرد (کاشف، ۲۰۱۸). سومین راهکار این عامل نظارت بر ارسال بودجه از مراکز ستادی استان‌ها، به مدارس در شهرستان‌هاست. معمولاً در مراکز استان‌ها به خاطر جذابیت، انعکاس خبری و همچنین بخش‌نامه‌های صادره از وزارتخانه، بیشتر منابع مالی و انسانی خود را صرف اجرای مسابقات ورزشی می‌کنند. اجرای مسابقات ورزشی با توجه به هزینه‌های ایاب و ذهاب، خرید تجهیزات ورزشی و حق‌الزحمه عوامل اجرایی به منابع مالی زیادی نیاز دارد که موجب می‌شود بودجه کمتری به شهرستان‌ها تخصیص یابد. مبلغ تخصیص یافته به شهرستان‌ها نیز به جای تقسیم بین همه مدارس، معمولاً به منظور اجرای مسابقات به یک یا دو مدرسه خاص تخصیص می‌یابد. طراحی سامانه‌ای جهت نظارت بر ارسال بودجه از مراکز استان‌ها به شهرستان‌ها و پس از آن چگونگی توزیع بین مدارس می‌تواند به بهبود وضعیت ورزش دانش‌آموزی کمک کند.

چهارمین عامل شناسایی شده، استفاده از والدین، خیرین و وجوهات شرعی است که شامل چهار راهکار است. اولین راهکار این عامل استفاده از ظرفیت زکات و جذب آن در ورزش دانش‌آموزی است. با توجه به آیه ۶۰ سوره مبارکه توبه، یکی از مصارف زکات، «فی سبیل الله» است که در فقه شیعه معنای وسیعی دارد. به عنوان مثال شیخ طوسی مصادیق آن را هزینه حج، پرداخت بدهی مرده و زنده و جمیع راه‌های خیر و مصالح می‌داند. بنا بر نظر برخی دیگر از فقهای امامیه، فی سبیل الله شامل همه راه‌های خیر می‌شود. چنین تعبیری، گویای قرابت مفهوم منفعت عمومی با مفهوم فی سبیل الله است (حاج‌زاده، ۲۰۱۴). بدیهی است ورزش دانش‌آموزی فعالیتی عام‌المنفعه است که منافع خیر آن به جامعه می‌رسد. بنابراین می‌توان بخشی از زکات را به ورزش دانش‌آموزی اختصاص داد. دومین راهکار این عامل فرهنگ‌سازی برای استفاده از وقف در حوزه ورزش دانش‌آموزی است. بخشی از فرهنگ دینی، مذهبی و ملی ما را فرهنگ و سنت حسنه وقف و انفاق تشکیل داده است که آثار و برکات آن در کلیه ابعاد بر هیچکس پوشیده نیست. علی‌رغم این که در سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور (در تهیه طرح جامع با رویکرد گسترش فرهنگ وقف و امور خیریه) در بخش فرهنگی آن به اهتمام به توسعه ورزش اشاره شده است؛ اما متأسفانه در عمل شاهد ورود موقوفات در امر گسترش ورزش نمی‌باشیم (ریاحی سامانی، ۲۰۱۱).

سومین راهکار این عامل تشویق خیرین برای ورود به حوزه ورزش دانش‌آموزی و همچنین تسهیل شرایط و ضوابط قانونی برای ورود آنان است. ولورتون^۱ بیان می‌کند کمک‌های خیریه، تهیه کننده بخش قابل توجهی از بودجه آموزش عالی است و بخش ورزش دانشکده‌ها تکیه و تأکید زیادی بر کمک‌های خیریه برای جبران رشد مداوم هزینه‌ها دارد (ولورتون، ۲۰۰۸، ۲۶). افروزه و همکاران (۲۰۱۷) نیز دریافتند چهار مؤلفه اخلاق‌گرایی، فرهنگ‌سازی، توجه به مسائل حقوقی و آموزشی، می‌توانند مؤلفه‌های مؤثری برای جذب خیران و واقفان در حوزه ورزش باشد. آنها پیشنهاد می‌کنند با ارائه آموزش‌های عمومی و اختصاصی، علاوه بر جلب نظر خیران به ورزش، به توسعه کیفی اعمال خیریه ورزشی نیز کمک شود. با این حال حیدری‌فرد و شریفیان (۲۰۱۷) موانع قانونی-اجرایی، اعتقادی، فرهنگی-اجتماعی و ماهیت خود ورزش را مهم‌ترین موانع مشارکت خیرین در توسعه فضاهای ورزشی می‌دانند و در مورد موانع قانونی به مواردی چون پیش‌قدم نبودن مسئولان، کاغذبازی-های اداری، قیمت بالای زمین‌ها، نبود فرهنگ‌سازی مناسب، عدم حمایت مسئولان، کمبود تبلیغات و نبود قوانین جامع و ... اشاره می‌کنند. به نظر می‌رسد بهره‌مندی از والدین و خیرین در حوزه ورزش دانش‌آموزی نیازمند یک اراده جدی در این حوزه است تا پس از رفع موانع قانونی با فرهنگ‌سازی و تبلیغات در این حوزه، زمینه حضور خیرین فراهم شود. به علاوه تشکیل مجمع خیرین ورزشی مدارس نیز می‌تواند در تسهیل مسیر جذب خیرین تأثیرگذار باشد. چهارمین راهکار این عامل، استفاده از ظرفیتی است که در برنامه ششم برای هزینه‌کرد در توسعه اماکن ورزشی آموزش و پرورش در نظر گرفته شده است. در بند جیم ماده ۶۳ قانون برنامه ششم توسعه آمده است: هزینه کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی در احداث، توسعه، تکمیل و تجهیز سالن‌های ورزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش که در چهارچوب مصوب شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان انجام می‌شود با تأیید سازمان توسعه، نوسازی و تجهیز مدارس کشور به عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی محسوب می‌شود. در صورتی که این قانون به درستی در جامعه معرفی و اجرا شود می‌تواند باری از دوش مدارس بردارد و به توسعه ورزش دانش‌آموزی کمک کند.

پنجمین عامل شناسایی شده جذب اسپانسر و مشارکت بخش خصوصی است. برای این عامل راهکارهایی چون حل مشکلات قانونی برای حضور اسپانسرها در ورزش دانش‌آموزی، استفاده از فرصت وجود فدراسیون ورزش مدارس برای رهایی از مقررات دست‌وپاگیر و استفاده از قانون مشارکت در ساخت و تجهیز اماکن ورزشی ارائه شده است. یکی از فرصت‌های مناسب برای استفاده از منابع مالی بخش خصوصی، گرفتن مشارکت از بخش خصوصی و استفاده از قانون مشارکت در ساخت و تجهیز

1. Wolverton

اماکن ورزشی، جهت توسعه ورزش دانش‌آموزی است. بخش خصوصی تمایل دارد با سرمایه‌گذاری در بعضی از طرح‌های با توجیه اقتصادی، سرمایه‌گذاری نموده به طوری که اصل سرمایه و سود منطقی در بازه زمانی منطقی برگشت نماید. همچنین جهت جذب اسپانسر ورزشی و حل مشکلات قانونی برای حضور اسپانسرها در ورزش آموزش و پرورش استفاده از موقعیت فدراسیون ورزش مدارس برای رهایی از مقررات دست و پاگیر آموزش و پرورش، یک فرصت بسیار مغتنم است. از طرف دیگر تلاش برای پخش تلویزیونی مسابقات ورزشی آموزش و پرورش می‌تواند به جذب حامیان مالی کمک کند. به علاوه با نهمین راهکار سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مبنی بر جلب مشارکت بخش عمومی و غیردولتی در تعلیم و تربیت، و همچنین با بیستمین راهکار سند تحول بنیادین آموزش و پرورش برای تأمین، تخصیص و تنوع بخشی به منابع مالی، همخوان است. احمدی و همکاران (۲۰۱۶) نیز طی پژوهشی اجرای قراردادهای مدیریتی را به عنوان مهم‌ترین مکانیسم برای تأمین منابع مالی آموزش و پرورش عنوان نموده‌اند.

ششمین عامل شناسایی شده توسعه منابع انسانی است. به نظر می‌رسد قوانین فعلی مشوق مدیران برای درآمدزایی و تأمین منابع مالی نیست. ضروری است، توانایی درآمدزایی و تأمین منابع مالی جدید در انتخاب ورزشی مدیران بعنوان یک شاخص مهم در نظر گرفته شود. برای این عامل چهار راهکار ارائه شده است که عبارتند از: تعیین شاخص‌های ارزیابی مبتنی بر جذب منابع مالی برای ارتقاء انگیزه مدیران، برگزاری دوره‌های آموزشی با موضوعات اقتصادی و حقوقی برای مدیران، تأسیس صندوق سرمایه‌گذاری و پس‌انداز به منظور حمایت از ورزش دانش‌آموزی و توسعه صلاحیت‌های حرفه‌ای مدیران و کارشناسان معاونت تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش در حوزه مالی ارائه شده است. برای اصلاح شرایط موجود، اصلاح تفکر سنتی مدیران و تشویق آنان به جذب منابع مالی جدید، اختصاص پاداش به مدیرانی که خلق منابع مالی جدید داشته‌اند و ساخت اماکن ورزشی در جایی که از نظر جمعیت دانش‌آموزی برای چندین آموزشگاه قابل استفاده باشد، ضروری به نظر می‌رسد.

آموزش و پرورش ظرفیت‌های فراوانی اعم از فیزیکی، کالبدی و معنوی در اختیار دارد که از جمله مهم‌ترین آنها منابع انسانی است. شناسایی و پرورش مدیران خلاق و همچنین حمایت از آنها می‌تواند به راهکارهای ارائه شده در این پژوهش جامعه عمل ببوشاند و بخشی از مشکلات مالی ورزش دانش‌آموزی را مرتفع سازد. به علاوه نتایج این پژوهش می‌تواند زمینه‌ای برای انجام پژوهش‌های دیگر و جلب توجه جامعه علمی کشور به چالش‌های ورزش دانش‌آموزی فراهم کند.

منابع

1. Afrouze, M. Afrouze, H. & Kameli, F.(2017). Identifying the effective factors of donors and endowment attracting in sport. *Sport management studies*, 9 (46):157-174. (Persian)
2. Aghazadeh, A. *Educatin in advanced industrial countries*. Tehran: Ravan press. (Persian)
3. Ahmadi, G, Abbaszade shahri, T.Darvishi, A. & Mirjavani Zangane, K. (2016). An overview on how to supply financial resources in education. *Elite international conference on management*, Tehran, https://www.civilica.com/Paper-ICMAE01-ICMAE01_126.html. (Persian)
4. Azizi, N. Jafari, P. Farzad, V and Senobari, A.(2012). Investigate strategies for government and private sector participation in education and Choosing the most appropriate mechanism using the hierarchical analysis process (AHP).*Educational planning studies*, 1(1): 7-32. (Persian)
5. Bazargan, A.(2016). *Introduction to qualitative and mix research method in in behaviorl sciences*. Tehran: Didar. (Persian)
6. Comprehensive scientific map of the country (2011). Supreme Council for Cultural Revolution. No. 19513. P. 12.
7. Dehghani, M., Faraji, M. (2017). The study of the application of social capital components in schools of Tehran, qualitative research. *Journal of school administration*, 5(2): 277-297. (Persian).
8. Foster, D. (2018). Physical education and sport in schools, House of Commons Library, N.6836, 8 June.Retrieved April5,2019,from <https://1library.net/document/rz3nn7qx-commons-library-briefing-number-october-physical-education-schools.html>
9. Niarami, S. Dousti, M. & Darvishi, A. (2016). Identification of problems and benefits of indoor school olympiad project: a case study of mazandaran province. *New trends in sport management*, 4(13): 49-59. (Persian)
10. Fundamental transformation of education .(2011). Supreme Council for Cultural Revolution. No.14275.90.
11. Hajzadeh, H.(2014). Introduction the concepts of public rights.Research report. Negahban council institute. No.13930062. Retrieved April 4,2019 , from www.shorarc.ir/Portal/file/?15341/gp930431-062.pdf.
12. Hashemian, F. Zandian, H. & Aghamohammadi, J. (2015). Analysis of private sector participation in the education system. *Quarterly journal of the macro ans strategic policies*, 12: 1-26. (Persian)
13. Heydarifard, S. Sharifian, E.(2017). Identification and comparison of barriers to donor's contributions to development of sport facility. *Sport management studies*, 9 (41):81-96. (Persian)
14. Kashef, M.(2018). *Iranian students' news agency*, code book: 97072514160. <https://www.isna.ir/news/97072514160>. (Persian)
15. Khanaziz, M, Aminbidokhti, A. (2016). Mechanisms for financing education (education & higher education). *Higher education letter*, 9(34):121-148. (Persian)
16. Naderi,A.(2001). *Traning Financial*. Tehran: University of Tehran press. (Persian)

17. Nafisi, A.(2001). *Encyclopedia of Education Economics*. First leather: Public education economics. Tehran: Institute of Education. (Persian)
18. National Association for Sport and Physical Education (NASPE). (2009). *National standards & guidelines for physical education teacher education*. Reston, VA: Author. www.roslowresearch.com, 1-38
19. Ramazani nezhad, R.(2012). *Physical education in schools*. Tehran: Samt, Seventhth edition, 1-9. (Persian)
20. Rame, S.(2010). Current status and presentation of new solutions for education financial resources based on tax income in Semnan province. Unprinted thesis. Garmsar university. (Persian)
21. Raste moghaddam, A. & Naderi, A. (2015). Financing pattern and extraction of teachings for Iranian higher education system. *Journal of Iranian higher education*, 7(2): 113-152. (Persian)
22. Razavi, S.M., Shabanibahar, G.R, & Sajjadi, S.S.(2011). Analysis factors affecting the quality of physical education in middle schools from viewpoint of sport teachers. *Journal of sport management and motor behavior*, 7(14): 103-112. (Persian)
23. Riahi Samani, N. (2011). The Endowment and charity in the mirror Fifth Development Plan for Economic, Social and Cultural Islamic Republic of Iran. *Journal of dedicated to the legacy of jurisprudence immortal*, 37: 62-74. (Persian)
24. Sattarifard, S.(2016). Investigation the budget bill of 2016 for the whole country: The part of physical education and sport. Islamic parliament research center of the islamic republic of Iran. No.14690. (Persian)
25. Sattarifard, S., Sadeqipour, N.(2017). Investigation the budget bill of 2017 for the whole country: The part of physical education, sport, youth. Islamic parliament research center of the islamic republic of Iran. No.15235. (Persian)
26. Sattarifard, S., Sadeqipour, N.(2018). Investigation the budget bill of 2018 for the whole country: The part of physical education, sport, youth. Islamic parliament research center of the islamic republic of Iran. No.15657. (Persian)
27. Sattarifard, S., Sadeqipour, N.(2019). Investigation the budget bill of 2019 for the whole country: The part of physical education, sport, youth. Islamic parliament research center of the islamic republic of Iran. No.16264. (Persian)
28. School Executive Code. (2000). Higher Education Council, No. 92. (Persian)
29. Sheikhzadeh, M.(2005). Investigating the ways to supply financial resources in education from the viewpoint of parents and experts. *Educational research of islamic azad university, bojnourd branch*, 4. 1-18. (Persian)
30. UNESCO (2014). World-wide Survey of School Physical Education. 128 p. Retrieved April 5, 2019, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000229335?posInSet=1&queryId=a3489bc4-bc5e-46b1-9be7-566c0b4dd249>.
31. Wolverton, B. (2008). College giving rose 6.3% last year. Report finds (electronic version). *Chronicle of Philanthropy*, 20(10): 26.

ارجاع دهی

پاکدلان، سعید؛ خطیبی، امین؛ مهدی پور، عبدالرحمن. (۱۴۰۰). راهکارهای توسعه منابع مالی ورزش دانش آموزی. پژوهش در ورزش تربیتی، ۹(۲۲): ۸۶-۱۶۳. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2019.7548.1695

Pakdelan, S; Khatibi, A; Mehdipour, A. (2021). Strategies for Developing Financial Resources of Student Sports. *Research on Educational Sport*, 9(22): 163-86. (Persian). 10.22089/res.2019.7548.1695

